

III.A.08. **SINT-EUCHERIUSKAPEL**

Hoewel ze oorspronkelijk in de 12e eeuw, waarschijnlijk door de abdij van St-Truiden, opgericht werd, kwam het patronaat van de kapel toch in handen van de abdij van Averbode (01). Maar het bevestigingsrecht was gescheiden van de parochiekerk.

In het cijnsregister van het Bruynincxhof, begonnen in de 14e eeuw staat de cijns vermeld die aan dit hof op St-Stevensdag (26 dec.) moest betaald worden: '*Item die cappelle van Brusteme, 1 cop. (02) van ghewere (03) van Rousscarts weggen. Die selve cappelle, 1 cop. van ghewere van Lo(dew)ics (04) hove (05), die selve cappelle 1 cop. van ghewere van Aleiden goede Strotten (06), (07). Item Aleyt Strote, 1 lut. (08) ende 0,5 cap. (09) van horen ghesete (10) tsegen dat Gasthuys van Brustem (11) over, tuschen de Capelstege (12) ende Willem Kelnere (13) der smet' (14), (15).*

Deze teksten uit het oud cijnsregister bewijzen dat de kapel reeds vroeg schenkingen ontving van vrome dorpelingen, waarschijnlijk leden van de O.L.Vrouwegilde, die aan hun zielenheil dachten en zich veilig wilden stellen. Het wegschenken van een goed aan kerk, kapel of genootschappen ontsloeg de ontvanger niet van de jaarlijkse cijns aan het cijnshof.

Het is in deze kapel dat Bertilia sedert eeuwen vereerd wordt. Deze eredienst stamt uit de 7e eeuw toen de eerste missionarissen, die een heidense cultus van 3 moedergodinnen '*Einbede, Wilbede en Warbede*', omvormden tot een verering van 3 heilige vrouwen, de '*Drie Gezusters*' genaamd. Het betrof hier Genoveva te Zepperen, Eutropia te Rijkel en Bertilia te Brustem. Zij hadden echter geen enkele binding met deze gemeenten.

Bertilia woonde in de 7e eeuw te Maroeuil in Noord-Frankrijk en werd geboren uit zeer rijke ouders. Na haar huwelijk met prins Guthland, een bemiddelde en deugdzame edelman, gebruikte ze al haar bezittingen om op vele plaatsen kerken, alsook kloosters op te richten.

Ook de wonderbare waterput was te Brustem aanwezig naast de kapel. In de Vroege Middeleeuwen hadden de mensen een grote verering voor waterbronnen: de bronnencultus.

Talrijke bedevaarders kwamen jaarlijks naar de kapel om Bertilia om hulp te vragen voor hun kwalen in woonhuis en stallingen.

In 1449 werd de kapel herbouwd door de Brustemse gilde van Onze-Lieve-Vrouw, een broederschap van lakenwevers, kleersnijders en volders. Ze werd toen opgetrokken in witte steen van de Maasvallei en bevond zich binnen de versterkingen van de gemeente. De bouwers gaven haar als patroon Eucherius, die geboren werd in Orléans, monnik was te Jumeiges om daarna bisschop te worden in zijn geboortestad. Hij werd verbannen ten gevolge van valse beschuldigingen en trok zich terug in de Trudo-abdij te St-Truiden, met medeweten van Karel Martel en stierf er in 738.

De bouwers voelden zich misschien ook als bannelingen. Het waren wevers, die uit Vlaanderen verdreven werden en zich te Brustem hadden gevestigd, waar zij de lakennijverheid invoerden. Deze wevers vermaakten hun goederen aan de kapel. Later verhuisden sommigen naar Dison.

De kapel is geoosterd en bezat vroeger een kerkhof. Werden de leden van de gilde er begraven? Op afbeeldingen uit 1874 van voor de restauratie door A. Van Assche uit Gent, merken we dat de kapel een andere bouwstijl had. Het schip bezat slechts 4 ramen, die nadien vervangen werden door 6 rondboogvensters. De kapelgevel telde 8 steunberen, 2 vooraan en 6 achteraan rond het koor, dat toen ook 5 vensters telde. De buitenmuren hadden geen enkele versiering. Wel was er reeds een vooruitspringend portaal (16).

III.A.08.- **Sint-Eucheriuskapel**

Bronnen.

- 01.-E.Houtman en J.Molemans.-'Het cijnsregister van het Bruyninxhof te Brustem (1300)', in O.L.V.L., jrg.30, 1975, blz.269, voetnoot 208.
- 02.-cop. of koppeken is een vooral in het oosten van ons land bekende benaming van een kleine munt, die doorgaans de waarde had van een vierde van een penning.
- 03.-ghewere: een in recht erkende eigendom.
- 04.-Lo(dew)ics = Loicx.
- 05.-hove = boerderij, erf. Kan ook doelen op een stuk land, nodig voor het onderhoud van een gezin. Vandaar identiek met Oudnederlands 'hova', het Middelnederlands 'hove, hoeve' (Latijn mansus).
- 06.-Strote = "strot".
- 07.-E.Houtman en J.Molemans.-a.w., blz.269, folio 9v°.
- 08.-luut, luutslach: benaming van een munt, die vooral in Limburgse middeleeuwse bronnen werd vermeld.
- 09.-cap. = caponen, kapoenen. Een kapoen is een gesneden haan.
- 10.-gesete, daarnaast ook gesate = woning, erf.
- 11.-Tgasthuys van Brustem = het gasthuis of hospitaal, waarvan de oprichting onbekend is, bestond nog in de 17e eeuw. Het gebouw was gelegen in de Kapelsteeg achter de kapel op de hoek die naar het dorpsplein leidt. Daar stond een waterput en een poel.
- 12.-Capelstege = Kapelsteeg, leidend naar St-Eucheriuskapel.
- 13.-Kelnere is een beroepsnaam: keldermeester (cellarius) d.i. de opzichter over de spijskamer, bestuurder van een huishouding, vooral in een klooster.
- 14.-Smeet = smid. De smid woonde waarschijnlijk op de Dorpsplaats en niet ver van de Kapelsteeg.
- 15.-E.Houtman en J.Molemans.-a.w., blz.272, folio 11.
- 16.-Plan van A. Van Assche uit 1874. Kapelhof St.-Eucheriuskapel. Toestand voor de restauratie.